

6. Kuidas rünnakute sihtmärgina edukalt inimõiguste eest seista

Inimõiguste kaitsmise ja edendamise tegelevate vabaühenduste puhul tuleb rääkida ka neis vabaühendustes töötavate inimeste turvalisusest ja vaimsest tervisest. Aktivistid kogevad sageli stressi ja traumasid, kui nad puutuvad kokku ohtude, ähvarduste või otsese vägivallega, aga ka kaudselt, kui nad töötavad vägivalda ohvritega.¹ Näiteks 2021. aasta augustikuus lahvatanud Afganistani kriisi ajal pidid Eesti humanitaarabi- ja arengukoostöö organisatsioonid väga kiiresti oma koostööpartnerid (kes Afganistanis olid tegelenud naiste õigustega) riigist välja aitama, sest inimõigustealase töö tõttu oli nende elu ohus.

Eestis inimõigusi kaitsvate organisatsioonide töötajad on kõnelenud ka vaenulikust suhtumisest ja ähvardustest, mis neile osaks saavad, sageli isiklikes sotsiaalmeediakanalites. Inimõigusaktivistid peavad mõtlema enda turvalisusele ja võtma tarvitusele vajalikke abinõusid, et oma turvatunnet suurendada (näiteks hoitakse oma ruumides pisargaasiballoone). Eesti LGBT Ühingu kogukonnakeskuse fassaadisilti on aastate jooksul korduvalt rikutud ja varastatud, mis arusaadavalt suurendab ühingu töötajate ohutunnet.

Psühholoogilise heaolu ja füüsilise turvatunde ning veebiohutuse loomine on tugevate organisatsioonide töö üks osa.² Viimase kümne aasta jooksul on üha enam mõistetud, et inimõiguste kaitsjad on hädas läbipõlemise, väsimuse, ärevuse, depressiooni, viha ja posttraumaatilise stressihäirega, millega tuleb tegelda, et tagada inimõiguste kaitse jätkusuutlikkus.³ Ühe lahendusena on nähtud enesehoolt, mis annaks aktivistidele teadmised ja oskused oma heaolu eest hoolitsemiseks. Ühtlasi tooks enesehoole vajaduse teadvustamine kaasa mõistmise, et inimõigusorganisatsioonides kasutusel olevaid töömeetodeid ja suhteid tuleb analüüsida nii isiklikul kui ka kollektiivsel tasandil.⁴

Ka Eestis on viimastel aastatel hakatud mõistma, et inimõiguste valdkonnas tegutsevad inimesed vajavad rohkem hoolt kui mõne muu valdkonna inimesed. Nii on korraldatud aktivistidele üritusi enesehoole võimaluste loomiseks või on

organisatsiooni töötajatele olnud abiks vaimse tervise spetsialist, kes aitab tekkinud raskusi analüüsida ja koos lahendusi otsida.⁵ Süsteemset ja terviklikku võimalust inimõigusorganisatsioonide töötajate heaolu tagamiseks pole siiski veel leitud, kuid vajadus selle järele on kahtlemata olemas.

- ¹Cruz, S., Dordevic, J. Protection, Self-Care and the Safety of Human Rights Defenders. – Sur- International Journal on Human Rights 2020/30, lk 239–250.
- ²Ibid., lk 245.
- ³Nah, lk 14.
- ⁴Cruz, Dordevic, lk 245.
- ⁵Feministeerium on näiteks korraldanud üritusi, millega on juhitud tähelepanu vaimsele tervisele ja jätkusuutlikule aktivismile, vt <https://fb.me/e/2372ooUUy> ja <https://fb.me/e/WsoZpszD> (29.11.2021).